

Evropsko in nacionalno ogrodje kvalifikacij: mednarodna primerjava te problematike v izbranih državah in Sloveniji

Doris Gomezelj Omerzel in Nada Trunk Širca
Univerza na Primorskem

Uvod

Evropska komisija predvideva, da bodo države članice do leta 2012 oblikovale svoje nacionalne sisteme kvalifikacij in jih povezale z evropskim ogrodjem kvalifikacij (EOK). V slovenskem prostoru nacionalnega ogrodja kvalifikacij še nimamo, vendar smo pomembnejše premike na tej ravni vzpostavili s sprejetjem Klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja KLASIUS¹ (Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja) in z javno razpravo o EOK. Javna razprava je potrdila razlike v razumevanju sistema KLASIUS in nacionalnega ogrodja kvalifikacij (NOK). Hkrati pa se je izkristaliziralo nekaj ključnih vsebinskih poudarkov, ki jih bo pri oblikovanju NOK treba upoštevati. Nacionalno ogrodje kvalifikacij bi moralo slediti konceptu zasnove evropskega ogrodja pri njegovi vsebinski vlogi in opredeliti učni izid kot temeljno kategorijo ravni kvalifikacije. Za to, da bo prišlo do polne uporabnosti in širine NOK, pa bo treba zagotoviti mehanizme priznavanja neformalno pridobljenega znanja in zagotoviti njegovo prenosljivost znotraj sistema pridobivanja ali potrjevanja kvalifikacij. Pri razvijanju nacionalnega ogrodja je ključnega pomena ustvarjanje in krepitev medsebojnega zaupanja v vseh sistemih pridobivanja kvalifikacij, kar pomeni tvorno sodelovanje vseh udeležencev. Zato je smiselno, da je nacionalno ogrodje kvalifikacij kompatibilno z evropskim. Eden najpomembnejših pogojev za uspešno vzpostavitev NOK je sodelovanje vseh partnerjev v visokošolskem prostoru (Poročilo o rezultatih nacionalne razprave o evropskem ogrodju kvalifikacij 2006).

Osnovna ideja EOK in NOK ter osnovni pojmi

Ideja o evropskem ogrodju kvalifikacij (EOK) temelji na Københavnski deklaraciji (november 2002), ki je poudarila potrebo po

»transparentnih, primerljivih, prenosljivih kompetencah in/ali kvalifikacijah med državami in na različnih stopnjah izobraževanja«. Potreba po oblikovanju EOK kot ključnega pogoja za povezovanje evropskega, sektorskih in nacionalnih trgov dela se je izoblikovala leta 2004 po prvem vmesnem poročilu »Education and Training 2010« (European Commission 2004). Kot takšno naj bi ogrodje omogočalo povezavo med različnimi vrstami in stopnjami izobraževanja in usposabljanja in tako povezovalo poklicno in visoko šolstvo ter upoštevalo tudi širši vidik vseživljenjskega učenja. Osrednji del EOK je sestavljen iz niza osmih referenčnih ravni, ki opisujejo, kaj posameznik zna in kaj je sposoben opraviti ne glede na sistem, v katerem je bila določena kvalifikacija pridobljena. Evropska komisija (Evropski okvir kvalifikacij 2006) priporoča, naj referenčne ravni podpirajo boljše prilagajanje izobraževanja in usposabljanja potrebam na trgu dela (tj. znanje, spretnosti in sposobnosti), skušajo olajšati vrednotenje neformalnega in priložnostnega učenja ter omogočajo lažji prenos in uporabo kvalifikacij med različnimi državami ter sistemi izobraževanja in usposabljanja. V ta namen se je večina držav Evropske unije zavezala k oblikovanju nacionalnih ogrodijskih kvalifikacij.

Javna razprava in mednarodne izkušnje držav, ki imajo dolgotrajno prakso z implementacijo nacionalnih ogrodijskih kvalifikacij, npr. Anglija, Irska, Francija, so pripeljale do ugotovitev, da je za uresničitev ciljev evropskega in nacionalnih ogrodijskih kvalifikacij enako pomembno tako samo oblikovanje dokumenta NOK kakor določene sistemske spremembe, kot so:

- enovit in izčrpen sistem poklicnih standardov, ki bo vključeval opise vseh poklicev na vseh zahtevnostnih ravneh in opise vseh značilnih celovitih učnih izidov;
- sistem obnavljanja in posodabljanja poklicnih standardov, ki bo zagotavljal tako posodabljanje obstoječih poklicnih profilov kot opisovanje in standardiziranje novonastalih;
- zagotoviti oblikovanje programov začetnega izobraževanja, preverjanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj za pridobitev kvalifikacij ali nadaljnje izobraževanje in oblikovanje programov vseživljenjskega učenja;
- zagotoviti eksterno preverjanje delovanja sistema iz prejšnje točke (Poročilo o rezultatih nacionalne razprave o evropskem ogrodijskem kvalifikacij 2006).

Oblikovanje zgolj samega NOK, brez spremembe sistemskih

ureditev izobraževalnega sistema, lahko zelo hitro privede do t. i. pojava »cesarjevih novih oblačil«. V tem primeru se veliko energije vложи v samo oblikovanje in razvoj NOK, v neposredni praksi pa učinkov implementacije EOK in NOK praktično ni zaznati (Hozjan 2006, 154). Zato je v zvezi s tem potrebno celovito reformiranje izobraževalnega sistema in predvsem vzpostavitev medsebojnega zaupanja med vsemi deležniki (delodajalci, delojemalci, študenti itd.).

Mednarodna primerjava v treh izbranih državah

Da bi bolje razumeli oblikovanje in implementacijo evropskega in nacionalnega ogrodja kvalifikacij, si oglejmo širši kontekst in vloge NOK v izobraževalno-kvalifikacijskem sistemu treh držav Evropske unije, in sicer na Irskem, v Veliki Britaniji, natančneje na Škotskem, in v Franciji. Temeljni značilnosti vseh treh držav so dolgoletne izkušnje z NOK in dominantnost kvalifikacijskega nad izobraževalnim sistemom, kar bistveno olajša vzpostavitev NOK na različnih ravneh. Imena institucij oz svetov, ki se v izbranih tujih državah ukvarjajo s področjem NOK, v nadaljevanju pišemo v izvornem jeziku in jih zaradi večje preglednosti ne prevajamo.

Irsko

Na Irskem so leta 1999 z zakonom določili tri institucije, zadolžene za implementacijo ogrodja kvalifikacij, in sicer *National Qualifications Authority* (NQA), *Further Education and Training Awards Council* (FETAC) in *Higher Education and Training Awards Council* (HETAC).

NQA je začela svoje dejavnosti leta 2001, njen namen je bil razviti in implementirati nacionalno ogrodje kvalifikacij, ki naj temelji na znanju, spretnostih in kompetencah. Ista ustanova je tudi postavila kriterije za ogrodje. Njena naslednja pomembna naloga je bila prepoznavanje izobraževalnih programov in standardov, ki jih določeni programi zahtevajo, in določitev značilnosti programov v visokem šolstvu, prepoznavanje ravni izobraževalnih programov in standardov v organizacijah.

NQA tesno sodeluje z ostalimi socialnimi partnerji, kot so druge ustanove, delodajalci, splošne in poklicne šole, in sicer zato, da bi poiskali soglasje in kompatibilnost med njimi, čeprav ima NQA v tem procesu z zakonom določeno odločujočo vlogo. Poleg tega NQA deluje tako na nacionalni kot na mednarodni ravni, in sicer z namenom, da bi poenostavili priznavanje kvalifikacij. *Further*

Education and Training Awards Council (FETAC) je odgovoren za ugotavljanje, vrednotenje in priznavanje kvalifikacij za ravni od 1 do 6. Ta institucija pravzaprav ugotavlja in akreditira (certificira) študijske programe. FETAC je odgovoren še za pripravo izobraževalnih standardov za kvalifikacije na ravneh od 1 do 6. Omenjene standarde določajo posebna delovna telesa, ki jih postavi FETAC in so sestavljena iz komisij. V njih aktivno sodelujejo predstavniki delodajalcev, zato sta zagotovljeni preglednost in integriteta strukture standardov, pa tudi smiselna prehodnost z ene ravni kvalifikacij na drugo. FETAC je odgovoren tudi za kontrolo kakovosti. *Higher Education and Training Awards Council* (HETAC) pa je ustanova, ki podeljuje kvalifikacije na področju visokega šolstva, vendar zunaj sistema univerz.

Na Irskem so se odločili, da bodo na osnovi diskusije in skupnega soglasja izdelali koncept standardov, ki bo temeljil na izobraževalnih dosežkih ter principih poklicnega in visokošolskega izobraževanja. Standardi naj bi bili temelj tako v sistemu visokega šolstva kot poklicnega izobraževanja, le da bodo na različnih stopnjah.

Ustanovili so posebne skupine ali pripravljalne organe, ki so skupaj z *Qualifications Authority of Ireland* odgovorni za pripravo standardov. Na ministrstvu obstaja nadzorno telo, poleg tega pa še organ, ki nadzira pripravo standardov. Kvalifikacijo je mogoče pridobiti s šolanjem v izobraževalni ustanovi ali na delovnem mestu. Zelo si prizadevajo za to, da bi za vsakega posameznika omogočili najprimernejšo pot, pogoje in čas za pridobitev določene kvalifikacije. Najpomembnejši cilji pri razvijanju ogrodja kvalifikacij so dostopnost (čim bolj poenostavljena možnost za pridobitev kvalifikacije), zagotavljanje prehodnosti med študijskimi programi in možnosti za napredovanje vsakogar.

Odgovornost za zagotavljanje kakovosti nosijo *Ireland's Qualifications Authority* in institucije, ki priznavajo kvalifikacije, in sicer v poklicnem in visokošolskem izobraževalnem sistemu. Pri zagotavljanju kakovosti izobraževanja in kakovosti univerzitetnih študijskih programov je vloga *Ireland's Qualifications Authority* omejena, saj je le svetovalna. Najpomembnejša naloga v zvezi z zagotavljanjem kakovosti je priprava standardov, glede na katere se podeljujejo poklicne kvalifikacije in tudi kvalifikacije v visokem šolstvu. *Ireland's Qualifications Authority* je odgovorna tudi za definiranje principov in postopkov zagotavljanja kakovosti, vsaka institucija zase pa je odgovorna za notranji sistem kakovosti. Že leta 2003 je *Ireland's Qualifications Authority* organizirala dogodke in

srečanja različnih skupin strokovnjakov in med njimi opravila ankete, kar je bilo potem osnova za reference pri pripravi navodil in napotkov za sistem zagotavljanja kakovosti. Tudi okvir kvalifikacij že obstaja in je bil vpeljan v skladu z zakonom *National Qualifications (education and training) Act*. Ta zakon določa cilje razvoja standardov za kompetence, znanje in veščine, vzpodbuja tudi kakovost poklicnega in visokošolskega izobraževanja. Sistem omogoča primerljivost dosežkov v izobraževanju, vzpodbuja izbiro kvalifikacij, predvsem pa omogoča prehodnost med eno in drugo ravno kvalifikacij. Še vedno obstaja nekaj nejasnosti v zvezi s tem, kako vse kvalifikacije vrednotiti s kreditnimi točkami. Kakorkoli že, načrtovano je tako, da bi lahko vsaka skupina zainteresiranih imela možnost pripraviti novo kvalifikacijo. Kvalifikacije se ocenjujejo in podeljujejo na institucijah, ki so za to pooblašene. Akreditirani center za usposabljanje in *Ireland's Qualifications Authority* sodelujeta pri ugotavljanju in ocenjevanju kvalifikacij. Izobraževalne ustanove so odgovorne za notranje zagotavljanje kakovosti, določena pa so tudi posebna telesa, ki so odgovorna za zunanjo oceno ustanov in zagotavljanje kakovosti. Celoten postopek je osredotočen na učne rezultate in temelji na standardih. Odgovornost za določitev kvalifikacije si delijo poklicne in visokošolske ustanove, ki morajo pri definiciji kvalifikacije upoštevati načelo dostopnosti programa, prehodnosti med programi in možnost vsakega posameznika, da nadaljuje študijsko pot. Implementacijo teh načel opredeljuje *National Qualifications (education and training) Act* iz leta 1999. Vsakega ponudnika izobraževanja mora akreditirati ena ustanova (od dveh), ki priznava kvalifikacije. To velja tako za poklicno kot za visokošolsko izobraževanje. Nekatere izobraževalne ustanove, kot npr. Irske univerze in Dublinski inštitut za tehnologijo, so bile nagrajene s posebno pravico, da lahko podeljujejo visokošolske kvalifikacije. Kljub vsemu pa *National Qualifications Act* ti dve ustanovi obvezuje, da pri ocenjevanju in podeljevanju kvalifikacij spoštujeta ista načela, in od njiju zahteva, da izpolnjujeta tudi kriterije za zagotavljanje kakovosti, enako kot vse preostale institucije.

Škotska

Na Škotskem je za razvoj nacionalnega ogrodja kvalifikacij pristojna Agencija za zagotavljanje kakovosti. Ogrodje kvalifikacij in kreditnih točk je bilo uvedeno v sodelovanje med Agencijo za kakovost v visokem šolstvu *Quality Assurance Agency for Hi-*

gher Education, Škotskim uradom za kvalifikacije *Scottish Qualifications Authority* (SQA), škotskimi univerzami in z vladno podporo. Omenjeni partnerji so ustanovili posebno posvetovalno telo, kamor so se vključili tudi vsi najpomembnejši udeleženci v sistemu (združenja učiteljev, združenja visokošolskih institucij, sindikati in združenja zaposlovalcev, predstavniki nacionalnih svetov na področju šolstva). To posvetovalno telo se ukvarja z najpomembnejšimi vprašanji, povezanimi z razvojem, implementacijo in ukrepi za ureditev vsega potrebnega za ogrodje kvalifikacij in jih rešuje. Deluje na principu okrogle mize. To pomeni, da lahko vsak član izrazi svoje mnenje ali predlaga rešitve za posamezna vprašanja. Leta 2002 je bila ustanovljena t.i. »skupina za implementacijo«, katere namen je nadzorovati razvijanje in uvajanje kreditnih točk in ogrodja kvalifikacij. Njena naloga je usklajevati praktične primere implementacije in nadzorovati strategijo uvajanja kreditnih točk in *NOK*.

Scottish Qualifications Authority, ki ga financira *Scottish Executive Education Department*, je javna nacionalna institucija, odgovorna za razvoj, akreditacijo in priznavanje vseh kvalifikacij, razen tistih v visokem šolstvu. Njena najpomembnejša naloga je upravljanje s sistemi kvalifikacij na vseh ravneh do visokošolskih in svetovanje ter pomoč študentom.

Vse poklicne kvalifikacije na Škotskem izhajajo s trga dela in standardov, ki veljajo na delovnem mestu. Standardi so sestavljeni iz posameznih enot kompetenc in vsaka enota ima svoje parametre oziroma značilnosti. V njih so opisane kompetence ter zmožnosti in veščine, ki se zahtevajo ob zaključku nekega izobraževanja. Poleg tega so v standardih opisani metode in postopki za ugotavljanje vseh teh značilnosti.

Standardi se dosledno nanašajo na poklicno izobraževanje, ko se dodeljujejo škotske poklicne kvalifikacije (*Scottish vocational qualifications*, *svq*). Del visokošolskega sistema, predvsem razni kolidži, ki so bolj prilagojeni potrebam na trgu dela in podeljujejo visokošolske diplome (*higher national diplomas*, *hnd*) in visokošolske certifikate (*higher national certificates*, *hns*), se prav tako osredotočajo na strokovne standarde, ki niso nujno osnovani na podlagi določenega študijskega programa. Za pripravo standardov so odgovorna združenja delodajalcev, običajno sektorske zbornice *Sector Skills Councils*, ki pripravljajo standarde za celotno Veliko Britanijo. Pri tem je glavno vodilo kvalifikacije čim bolj opisati, z navedbo posameznih znanj, ki so potrebna za opravljanje nalog na določenem delovnem mestu. Standardi odsevajo potrebne

kompetence za posamezno zaposlitev. Sektorske zbornice pripravljajo tudi strukturo kvalifikacij in strategijo podeljevanja le-teh za škotske poklicne kvalifikacije. Prav tako odločajo o tem, s čim je mogoče dokazovati kompetence, in zagotavljajo, da pri podeljevanju kvalifikacij standarde spoštujejo. Obstajajo tudi posebni organi, ki definirajo standarde (The Standard Setting Bodies) in delujejo v soglasju s *Scottish Qualifications Authority*. Skrbijo tudi za kakovost celotnega postopka podeljevanja kvalifikacij. Poleg tega so odgovorni za:

- analizo potreb posameznih poklicnih sektorjev,
- pripravo in ažuriranje poklicnih standardov,
- upoštevanje vseh mnenj delodajalcev,
- definicijo imen, ravni in strukture posameznih poklicnih kvalifikacij,
- definicijo enotnih meril za pridobitev poklicne kvalifikacije.

Ogrodje je pripravljeno v skladu z dvema možnima načinoma klasificiranja izobraževalnih programov in kvalifikacij: prvič – dvanajst ravni kvalifikacij ter drugič – dokazovanje dosežkov izobraževanja, izraženega v kreditnih točkah. Dvanajst ravni uvaja velike zahteve za izobraževalne programe, ki jih lahko definiramo z naslednjimi parametri:

- širina in kompleksnost razumevanja ter znanje;
- razmerja med akademskim in poklicnim izobraževanjem ter izkušnjami iz dela;
- zahtevana raven povezovanja, ustvarjalnosti in neodvisnosti;
- področje in raven kompleksnosti prošnje (in uspešnosti);
- vloga sodelovanja med študenti in ostalimi deležniki.

Opis dvanajstih ravni kvalifikacij je bil pripravljen tako, da omogoča veliko primerljivost med študijskimi programi in rezultati študija. Zelo je primeren za rabo v primerih, ko se določa raven kreditov in kvalifikacije za nek izobraževalni ali študijski program, pri pripravi novih izobraževalnih ali študijskih programov, pri definiranju ravni določenega modula, ki ga je opravil posameznik, ko se priznava predhodna izobrazba ali neformalno znanje in kompetence, pri podajanju informacij in pri konzultacijah o možnostih za nadaljevanje izobraževanja.

Center, ki želi podeljevati kvalifikacije, mora za to akreditirati *Scottish Qualifications Authority*. Prav tako je treba akreditirati posamezne kvalifikacije, ki jih center želi podeljevati. Izpolnjevati

mora tudi določene kriterije glede virov (strokovnjaki, prostori itd.), ki jih določi *Scottish Qualifications Authority*.

Pravico »definirati« nove standarde imajo delodajalci, kljub temu pa mora potreba po uvedbi novih standardov temeljiti na dokazu, da obstaja pomanjkanje standardov in modulov za »definiranje« in pripravo določene kvalifikacije, ali pa se mora izkazati potreba po ažuriranju standardov zaradi spremenjenih potreb na trgu dela. Celoten proces ocenjevanja pri podeljevanju poklicnih kvalifikacij temelji na standardih. Standardi določajo tudi vse metode in pogoje za ocenjevanje kvalifikacije, ki so potrebni za preverjanje pridobljenih kompetenc. *Scottish Qualifications Authority* pooblasti določene akreditirane centre, da ocenjujejo usvojene kompetence in podeljujejo kvalifikacije. Ti centri morajo seveda jamčiti, da so pri podeljevanju kvalifikacije upoštevali vsa načela in kriterije, določene s priznanimi standardi. Posameznik pridobi kvalifikacijo, ko dokaže, da ima vse potrebne kompetence, določene s standardom. *Scottish Qualifications Authority* izvaja ocenjevanje le v primeru maturitetnega izpita, v vseh drugih primerih pa kvalifikacije podeljujejo v za to akreditiranih centrih. Ker sta podeljevanje kvalifikacij in celoten postopek podrejena standardom, je prav, da so tudi vsi deli izobraževanja jasno definirani s standardi.

Francija

V Franciji je prevelika raznolikost v diplomah in kvalifikacijah januarja 2002 pripomogla k reformi nacionalnega sistema kvalifikacij, njen namen pa je bil razviti enotno evropsko ogrodje kvalifikacij. V skladu s tem je bila ustanovljena komisija *Commission Nationale de la Certification Professionnelle* (CNCP), ki v vseh pogledih skrbi za upravljanje s sistemom kvalifikacij in je odgovorna francoskemu predsedniku vlade.

V Franciji se je razvoj kvalifikacijskih standardov začel že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in je bil osnovan glede na obstoječa delovna mesta. Pred kratkim je bil izdelan nacionalni register poklicev in delovnih mest (ROME – *Répertoire opérationnel des métiers et des emplois*). Ta register opisuje dva in dvajset poklicev in delovnih mest v dva in dvajsetih panogah. Vsak poklic je opisan glede na določene parametre, kot so splošna definicija poklica ali delovnega mesta, potrebne spretnosti, potrebna kvalifikacija in raven kvalifikacije, potrebne delovne izkušnje, splošne kompetence, specifične spretnosti. Poklicni standardi so osnovani

na podlagi teoretičnih, praktičnih in socialnih kompetenc. Trenutno so vsi kvalifikacijski standardi vključeni v nacionalni register kvalifikacij. Januarja 2006 je bilo v posebej za to pripravljeni register nacionalnih kvalifikacij vključenih že približno tri tisoč opisov kvalifikacij na vseh ravneh (splošna izobrazba, poklicno izobraževanje in visoko šolstvo). Kvalifikacije so razvrščene glede na panoge.

Commission Nationale de la Certification Professionnelle (CNC P) je torej pripravila register kvalifikacij, v katerem so standardi za vse tipe kvalifikacij, in sicer za visoko šolstvo, poklicno in splošno izobraževanje. Kvalifikacije so razvrščene glede na panoge in tudi glede na to, kdo je bil pobudnik za posamezno kvalifikacijo (gospodarska zbornica, vlada, različni industrijski sektorji, obrtna zbornica, različna združenja in druge strokovne zbornice itd.). Tisti, ki je pobudnik, take kvalifikacije najverjetneje tudi priznava.

Razvoj in uvedba nove kvalifikacije v Franciji običajno poteka v naslednjih fazah:

1. Analiza potreb: v tej fazi se ugotovi potreba po novi kvalifikaciji in relevantnost njenega razvoja.
2. Razvoj standardov poklicnih spretnosti za to kvalifikacijo.
3. Razvoj meril za overitev neke kvalifikacije: v tej fazi se poklicne in strokovne spretnosti definirajo s pomočjo kompetenc, ki so potrebne za to kvalifikacijo, in v njej mora nujno sodelovati učitelj.
4. Možnosti in regulativa za priznavanje diplome: v tej fazi se opišejo poti in oblike priznavanja kvalifikacije, in sicer je treba opisati celoten proces. Priznavanje spretnosti, veščin in izkušenj je ena od možnosti za pridobitev kvalifikacije; zanj so odgovorni predstavniki ustanov, ki podeljuje diplome. Najprej je treba pripraviti osnutek, ki ga potem pregleda komisija *La commission professionnelle consultative*. Če dá pozitivno mnenje, ga posreduje instituciji, ki je odgovorna za regulativo tega področja. Tu potem vse skupaj počaka, dokler vlada ne izda resolucije (neke vrste uredba) in jo objavi z okrožnico.

Vsaka kvalifikacija je določena in regulirana s standardi; pridobiti jo je mogoče bodisi z rednim študijem, izrednim študijem, in tudi na podlagi strokovnih in osebnih kvalifikacij. Uradni dokument, ki opisuje kvalifikacijo, je sestavljen iz treh delov:

- opis poklica (navaja dejavnosti in naloge, ki jih mora izpol-

njevati imetnik kvalifikacije, in konkretno opisuje delovno mesto);

- merila za priznavanje te kvalifikacije (določa potrebne kompetence za kvalifikacijo);
- postopek pridobivanja te kvalifikacije (določa možnosti za priznavanje kvalifikacije, število izpitov, sodelujoče pri podeljevanju kvalifikacije, odgovorno ustanovo itd).

Kvalifikacije in pridobljene kompetence oceni komisija, ki je sestavljena iz predstavnikov visokošolskega področja, predstavnikov ustanov, ki izvajajo poklicno izobraževanje, in predstavnikov stroke. Možnosti za podelitev kvalifikacije je več. Komisija lahko prizna posamezne enote oziroma dele študija, dokončane dele študijskih programov in tudi osebne kompetence, pridobljene v praksi, z usposabljanjem na delovnem mestu. Tripartitne pogodbe med izobraževalno ustanovo, centrom za poklicno usposabljanje in študentom so zelo pogoste in priljubljene predvsem takrat, ko nekdo pridobiva kvalifikacijo po nekoliko »neklasični« poti. Za oceno kompetenc ustanovijo komisijo, ki je sestavljena iz predstavnikov stroke, iz učiteljev in strokovnjakov iz gospodarstva. Poudariti je treba, da francoski trg dela kvalifikacije, pridobljene na tak način (alternativno usposabljanje, študij in izkušnje), trenutno zelo dobro sprejema. Vse kvalifikacije, ki so registrirane v *Répertoire national de certification professionnel* (RNCP), predstavljajo temelj za Evropsko ogrodje kvalifikacij (EQF). Poleg omenjenih registriranih kvalifikacij pa obstaja v Franciji še veliko drugih kvalifikacij, ki pa ne bodo vključene v sistem Evropskega ogrodja kvalifikacij (EQF).

Nadzor nad sistemom kvalifikacij je, predvsem glede strokovnosti, v vsem podrejen managementu kakovosti (nadzoru so podvrženi proces decentralizacije managementa kvalifikacij, izobraževanje, usposabljanje in tudi struktura študijskih programov). Glede na zastavljene cilje so uvedli nadzor nad namenom in poslanstvom kvalifikacij, pa tudi nadzor na področju prihodnjega povpraševanja po kvalifikacijah (struktura, podeljevanje in financiranje).

Na podlagi opisane ureditve nacionalnih ogrodij kvalifikacij na Irskem, Škotskem in v Franciji je moč izpostaviti dejstvo o ključni vlogi kvalifikacijskega sistema. Natančna profiliranost in strukturiranost kvalifikacij, ki se pojavljajo na trgu dela, sta ključna podlaga za njihovo klasificiranje. Kot je bilo razvidno v vseh treh primerih, so procesi klasificiranja kvalifikacij natančno določeni.

Prav tako so na nacionalnih ravneh določena telesa, ki neposredno skbijo za razvoj NOK in umeščanje klasifikacij vanj. Sočasno pa je primerjava pokazala različno število nacionalnih teles, ki bdijo nad klasifikacijskim sistemom, in predvsem različne pojavne oblike NOK. Razlike se pojavljajo zlasti pri številu stopenj in opisu učnih izidov. Pri določanju le-teh v posameznih okoljih izhajajo predvsem iz tradicije in nacionalnih prioritet v okviru kvalifikacijsko-izobraževalnega sistema.

Namesto zaključka

Ob opisani primerjavi se pojavlja temeljno vprašanje, in sicer: kako se lotiti oblikovanja slovenskega ogrodja kvalifikacij. Namen NOK je oblikovanje sistema ovrednotenja različnih vrst znanja; tak sistem bi omogočal mobilnost in prenosljivost kvalifikacij tako v slovenskem kot v evropskem prostoru in bi moral biti osnovan na učnih izidih. Ker je evropsko ogrodje kvalifikacij pravzaprav mešanica ali sinteza različnih nacionalnih ogrodiv kvalifikacij (Irska, Škotska, Danska, Avstrija itd.), za katera so značilne lestvice z različnim številom ravni, bo treba veliko časa nameniti metodološkim rešitvam, ob vsem pa imeti nenehno pred očmi nacionalne razmere. Nacionalno ogrodje kvalifikacij mora temeljiti na predpostavki, da se bodo s tem instrumentom krepila področja vzajemnega zaupanja med različnimi udeleženci, ki so vključeni v izobraževanje in zaposlovanje ter uresničevanje vseživljenjskega učenja.

Da bo projekt dosegel namen, bo nujno analizirati evropsko prakso na področju implementacije ogrodja kvalifikacij, določiti ravni, učne dosežke in kompetence, se povezati s sistemom za zagotavljanje kakovosti, uveljaviti sistem vrednotenja in potrjevanja neformalnega in priložnostnega učenja ter vzpostaviti medsebojno zaupanje in mehanizme za priznavanje predhodnega učenja, ki zagotavljajo kakovost.

Ob uvajanju sistema kvalifikacij v Slovenijo in oblikovanju nacionalnega ogrodja kvalifikacij ter glede na to, kako so sistem kvalifikacij uvajali v omenjenih državah, navajamo nekaj napotkov, ki so lahko izhodišče za nadaljnjo razpravo:

- Posebno pozornost je treba nameniti razvoju zakonitega ogrodja in vsem regulativam v zvezi z NOK. Dobro bi bilo, da bi vsa pravila, načela ter pooblastila in odgovornosti določenih institucij zagotovili s posebnim ločenim zakonom, recimo z »zakonom o kvalifikacijah«, ki bi moral urejati tudi

ravni kvalifikacij, opredelitve samih kvalifikacij in vse parametre za pripravo in potrditev poklicnih standardov ter postopek za uvedbo in akreditacijo nove kvalifikacije. Prav tako bi moral urejati postopek za akreditacijo institucije, ki bo podeljevala kvalifikacije. V ta namen je mogoče ustanoviti tudi posebne institucije.

- Dobro bi bilo ustanoviti »slovenski urad za kvalifikacije« in tiste institucije, ki bodo zadostile določenim kriterijem, pooblastiti, da postanejo »centri za priznavanje kvalifikacij«. »Slovenski urad za kvalifikacije« bi skrbel za to, da bi lahko posamezni centri delovali usklajeno, pregledno in učinkovito ter da bi celoten sistem kvalifikacij deloval. Šlo bi za nekakšen usklajevalni urad med vsemi udeleženci v sistemu na eni in predstavniki vladnih institucij na drugi strani.
- Pripraviti bi bilo treba nacionalni popis poklicev in v skladu z njim razviti oziroma definirati poklicne standarde. V nadaljevanju bi bilo treba opisati vse kvalifikacije v skladu s poklicnimi standardi. Vse te kvalifikacije in standarde je treba popisati v ustreznem registru, ki bo javno dostopen.
- Oblikovanje novih izobraževalnih in študijskih programov ter razvijanje vsakršnih novih modulov bi moralo temeljiti na poklicnih standardih, ti pa bi morali biti določeni in definirani tako, da bi vključevali posamezne kompetence. Vsak standard bi bil opisan z določenimi parametri; ti bi vsebovali opis kompetenc, spretnosti in veščin, ki jih posameznik usvoji z izobraževanjem v posameznem izobraževalnem ali študijskem programu ali modulu, opis učnih dosežkov, področje izobraževanja ali študija in tudi merila za usvojitev določenih učnih dosežkov. Standardi bi morali vsebovati tudi opis metod in postopkov ocenjevanja in temeljiti na kompetencah. Tako bi se lahko izognili nepotrebnim zaključnim izpitom v poklicnem izobraževanju.
- Za merjenje učnih izidov oziroma rezultatov izobraževanja bi morali uporabljati kreditne točke. Te merijo čas, potreben za vse dejavnosti med izobraževanjem, s katerimi na koncu pridobimo določene veščine.
- Ravni kvalifikacij je treba povezati z učnimi izidi, ne pa s posameznimi študijskimi programi ali celo institucijami. To bi zagotovilo dostopnost študijskih programov, večjo prehodnost med njimi, lažjo prehodnost med ravnmi in raznolikost možnosti za pridobitev kvalifikacije.

- V skladu s temi spremembami bo treba prenoviti diplome in znanstvene nazive.
- Zagotoviti je treba sodelovanje med vsemi udeleženci, tako v fazi razvoja kvalifikacij kot tudi v fazi implementacije celotnega sistema.
- Razviti je treba sistem zagotavljanja notranje in zunanje kakovosti.
- Pripraviti je treba navodila za vse institucije, ki podeljujejo diplome ali kakršnekoli javno veljavne listine.
- V celotnem vodenju sistema se je treba izogniti preveliki administraciji.

Opombe

1. KLASIUS je obvezen nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju statistično-analitičnih podatkov, pomembnih za spremljanje stanj in gibanj na socialnoekonomskem in demografskem področju v Republiki Sloveniji. Ravno razumevanje KLASUS-a kot statistično-analitičnega instrumenta govori v prid temu, da ga ne moremo razumeti in uporabljati kot nacionalno ogrodje visokošolskih kvalifikacij, saj bi nacionalno ogrodje na ta način okrnili v njegovih bistvenih točkah (na področjih mobilnosti, transparentnosti in priznavanja kvalifikacij).

Literatura

- Hozjan, D. 2007. European qualifications framework influences on a national framework – the case of Slovenia. *European Journal of Vocational Training* 3 (42-43): 143-155.
- European Commission. 2004. Implementation of 'Education and Training 2010' work programme: working group B 'Key Competences;' key competences for lifelong learning, a European reference framework. [Http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf](http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf).
- Evropski okvir kvalifikacij: nov način razumevanja kvalifikacij v Evropi. 2006. [Http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1148&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1148&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en).
- National Qualifications (education and training) Act. 1999. [Http://www.irishstatutebook.ie/1999/en/act/pub/0026/print.html](http://www.irishstatutebook.ie/1999/en/act/pub/0026/print.html).
- Poročilo o rezultatih nacionalne razprave o evropskem ogrodju kvalifikacij. 2006 [Http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/results/slovenia_sl.pdf](http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/results/slovenia_sl.pdf).
- Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 46/2006.